

VÉBEL LAJOS:

Alázatosan jelentem ...

A megbeszélést a tiszti étkezdében tartották. Az ezredes hívta össze a század- és zászlóaljparancsnokokat.

Halfalvi Haller Balázsnak hívták a Magyar Királyi 5. gyalogezred parancsnokát. Furcsán lapos koponyáján zöldesen csillogtak az agyonfésült, brillantinos gyér hajszálak. Az öszülés futott dühödő versenyt a kopaszodással Halfalvi Haller Balázs ezredes fején és a kopaszodás győzelme már nem volt kétséges.

Felemelkedett helyéről. Hangja, választékos kifejezései, törékeny termete, monoklija tiszteletet parancsolt.

— Uraim. Nos, bizonyára már Önök is hallottak a legutóbbi eseményekről. A helyzet nem kilátástalan, közel sem kilátástalan, de komoly. Abszolút komoly. Szövetségeseink visszavonulnak. A Délvidékről egyre több guerilla-akciót jelentenek. Nem tudni, melyik reggel kap parancsot az 5. gyalogezred is, nem tudni, mikor indul a frontra... Nos, ahogyan Önök hallottak ezekről az eseményekről, egészen bizonyos beszivárgott némi töredék belőle a legénység közé is. Mindezzel azonban mégsem magyarázhatni azon tényt, hogy a fegyelmeztelenség hallatlan méreteket ölt az Önök egységeiben. Nézetem szerint, és ezt különösképpen kívánom hangsúlyozni: nem kizárólag ezek a, — hogy is mondjam, igen, riasztó hírek hatnak káros hatással a fegyelemre. Az Önök körében is tapasztalható némi lagymatagság, főleg amióta a századokat kihelyezték a falvakba. Lagymatagság, melynek véget kell vetni... Ismétlem, fogják keményebbre a gyeplőt. Önök tudják, mit mondott annakidején Hindenburg: akkor veszítette el a német hadsereg a világháborút, amikor az első katonánál eltűntük, hogy kigombolva hordja köpenyét... Abszolút keményebbre kell fogni azt a gyeplőt...

A tisztek kisebb csoportokban szállingóztak kifelé az étkezdéből a megbeszélés után. Szalvai százados maradt utolsónak. Egy dupla konyakot rendelt az étkezde falatozójában és elhatározta, hogy kibékül mégis azzal a szőke bestiával. Ahogyan visszaér századjához állomáshelyére, még ma éjjel felkeresi.

A tükörbe nézett. Örömmel állapította meg, hogy ma délben borotválkozott. Egy morzsát peckelt le mutatóujjával vadonatúj zubbonyáról és elégedetten vette tudomásul, hogy kitűnően áll rajta a ruha. Mondhatnak, amit akarnak, jobb szabó ettől a gyerektől, ott a harmadik században, még Pesten sincs. Csak, mintha a gallér szorítaná egy kissé. Két ujjával próbált tágítani rajta.

Vékonyarcú, kellemes külsejű, harmincöt körüli férfi volt Szalvai százados. Csaknem koromfekete haját hátra fésülte. A bajai úrilányok, — mert bajai volt Szalvai százados — a szép Szalvainak hívták. Lám el kellene már Bajára is mennie. Szegény kis Zsuzsut azóta sem látta. Meg azt a kis szőke barátnőjét. Hogyan is hívták? Micsoda nő volt!

Hüvelyk- és középső ujjával emelte fel a poharat. Pecsétyúrúje tompán csillogott a villanyfényben. Egy mozdulattal felhajtotta a konyakot.

A falatozóban a tükör felett a naptár ezerkilencszáznegyvennégyet mutatott, nagy piros betűkkel. Künn, az utcákon júliusvégi este fűledt és szinte meglepő volt, milyen temérdek csillag ült ki az égre!

— — — — —
A megszokott élet folyt a században.

Az az egy azonban biztos, hogy amióta kiköltöztek a városból ide, ebbe a dunántúli faluba, valahogy szabadabban lélekeznek.

Vagy csak úgy tűnik a dolog?

Ez az elhagyatott kastély, — jelenlegi szállásuk — bizony nem kaszárnyának készült. Barátságosabbak a szobák, játékos tarka minták kergetik egymást a falakon. Főleg pedig ez a kisebb erdőnek is beillő park itt... De más ez az egész környezet.

Végeredményben pedig mindegy. Az a fő, hogy így van.

A katona nem jó, ha kíváncsi természetű.

A kétgyermekes Láda János lassan lépegetett fel és alá a kastély bejárata előtt. Tíz lépés ide; akkor fordult egyet és tíz lépés vissza. Őrségen volt és szerette az őrséget. Nyugodtan hagyták ilyenkor és hazagondolhatott. Különösen itt szeretett állni a bejárat előtt. Sötétbarna szeme a rohamsisak alól a falu végét méregette. Széles szegletes arcán felengedtek a kemény vonások, mint a víz síma tükre, amikor követ hajít bele a gyermekek öröme. Ellágyult. Olyan ez itt éppen, akárcsak a pacsnéri faluvég. Odavál Láda, ahogyan vajdasági a század jó kétharmada. De jól megvannak a többiekkel. Olyanok azok éppen, mint ők.

Igen, jó, sokkal jobb itt, kint, ebben a faluban. Csak, ha egyszer már abból az istenverte kaszárnyából kiszabadulhatott.

Lám, valahogy Paraj László törzsőrmester úr is barátságosabb.

A századirodában beszélget a komolyszemű írnokkal és a beszerző tizedessel, kinek, raktáros is lévén, mindig vadonatúj agyusztált ruhája van.

— Tudsz-e te ilyent, Lojcsi?

Így mondja: Lojcsi. Az a helyett ó-t. Az í-t meg meghúzza. Furcsa ez a vajdasági fülnek, de balatonkörnyéki a törzsőrmester. Ott így beszélnek.

Terebélyes potrohára kulcsolja két kezét és megnyomja egyszer, kétszer, háromszor, majd kétszer gyorsan egymás után, harmadszor pedig rövidebb szünetre, mintha az utcasarkon a közlekedési rendőrnek jelezne dudájával. És ahogyan nyomkodja a pocakját, úgy jön belőle, hol bugyborékolva, hol sűvöltve a szél.

Nagyokat röhög hozzá.

Az írnok és a beszerző lopva összenéznek, aztán ők is vele.

A beszerző szólal meg:

— Nagy művész a törzsőrmester úr!

Újra felnevetnek.

Sokat és főleg rumot ivott a törzsőrmester. Kerekre nyitotta zöldes-sárgás szemeit, úgy magyarázott, nagyokat mutogatva ilyenkor. Meglehetősen szétálló füleitől csak hatalmas lilás orra merészkedett távolabbra erősen kopaszodó kerek fején. Görbe, vékony lábak tartották alatta a gömbölyödő testet.

— Sok mindent nem tudtok ti még...

Legyint és belekezd egy újabb attrakcióba.

Bizony, bent a kaszárnyában nem volt ilyen kedélyes ember Paraj László törzsőrmester.

Hat, vagy héthetes újoncok lehettek. Legtöbbjéhez először jött el látogatóba a szüle, ebben a fehérremeszelt, vaságyas, lélektelen világban annyiszor megkívánt anyaságával. És, persze, jókora kosár elemózsiával. A szüle, vagy a feleség...

A komolyszemű századírnok, akkor még nem volt a századiroda viszonylagos csendjének védenca. Bent lakott a harminckét emeletes-vaságyas sarokszobában. Ökör Péter őrvezető, szobaparancsnok úr parancsnoksága alatt, a kétgyermekes Lada János szomszédságában. Ott csodálta, be nem tellő csodálattal, miért nevezik legénységnek ezeket a szánalomrakeltő barmokat — őt, Ládát, a szobaparancsnokot, a törzsőrmestert és a többieket. Három hónapig úgyszólván egyetlen szót sem szólt senkihez. És éjjelente álmokat látott, hogy egy tobzódó temetői menetben gyászolja haldöklő sajátmagát és társait. A többi pedig még nem tudja hová vezet ez az út. Csak Ládát szidta olykor, amikor éjszakánként fel-felzokogott ez a nagydarab, erőtlől és egészségtől duzzadó paraszt.

Van, aki azt hiszi, hogy egy ilyen ezredben az ezredparancsnok a legnagyobb úr. Hát az nagyon téved. És egészen bizonyosan nem járta még ki a magyar királyi hadsereg újonciskoláját. Az őrvezető a legnagyobb úr az ezredben. Legalább is az újonc számára. Mert, például, az ezredparancsnokot vagy három hónapig nem is látták. Nem is tudtak volna róla, hogy létezik, ha a napiparancsok végén fel nem olvassa minden este bevonulás után a napostiszt; »Halfalvi Haller Balázs ezredes eské.«

Reggel hatkor fújták az ébresztőt. Nem percek, de pillanatok alatt a padlón termett az egész szoba. És megkezdődött az öltözködés. Az ügyesebbje és a merészebbje még a kúrtszó előtt, a pokróc alatt, óvatosan magárahúzta a nadrágot. Ilyenkor csak leugrott az ágyról és már hajtogatta, vasalgatta, igazgatta a két pokrócot és a két lepedőt, veregette élesre az ágy szélét.

Az ügyesebbje és a merészebbje próbálkozott csak ezzel a módszerrel, mert rizikó, nagy rizikó volt ez is. Ökör Péter, az őrvezető igencsak észrevette és már ott lúdbőrözdött a hangja:

— Maga ecsém nem tud alunni éjjel, ugyi? Sok az ereje, nem bír magává. No, majd gondom lesz magára. Most egyenlőre verjen le huszonöt fedezést oda a sarokba. Holnap pedig ébresztőre felmossa egyedül a folyosót... Ki vót a másik? Kovács?... Várjon!!! Maga ecsém ideges is, úgy látom. Na, ájjanak csak egymással szembe. Oda Juhász elé. Úgy.

Most vágja pofon... Nem azt ugattam, hogy símogassa! Vágja pofon!!! Érti-i?... Na, ez mán jobb vót. Juhász, aggya vissza. Gyerünk, gyerünk...

Kovács és Juhász ütik egymást. A kis önkéntes füle alatt olyan vörös már a bőr, mint a főtt rák. Két szeme sarkába kiült egy-egy könnycsepp. Nagyokat szív az orrán. Kovács vagy fél fejfel magasabb nála. És nagyokat üt ez a Kovács! A kis emberkében az elkeseredés ég. Hát járja így megütni a bajtársat?

Juhász négy évvel fiatalabb a többinél. Ő volt az egyetlen önkéntes a században. Nagyon szegény gyermeknek született. Rendes ruhára se tellett. És egyszer vasárnap látta a kimenős katonákat, hogyan udvarolnak a nagylánynak, élesrevasalt nadrágjukban. Jelentkezett katonának...

Most minden erejét összeszedte és odavágott Kovács szeplős arcára.

Kovács szeme egy gondolattal kerekébbre nyílik és akkorát csap az önkéntes bal füle alá, hogy az oldalra bukik. Dühös. A taknyos önkéntes istenit neki...

A többiek a világért sem néznének fel. Hajtogatják a pokrócokat, lepedőket.

Ökör örvezető röhög és időközben belekiált:

— Maga Kovács ecsém azt akarja, hogy Szakali oktató urat hijjam át a másik szobából, hogy megmutassa magán, hogyan köll pofozni...

Juhász önkéntes bal szeme sarkából kimozdul a könnycsepp és elindul lefelé. Az orrát is hiába szívja. Csupa maszat már a képe.

Az örvezető mutatja és felhúzott innel rikácsol:

— A nagylánt sirattya az önkéntes úr! Ő miatta nem alszik éjjel, ugyi...

Csak egy embernek volt szabad ébresztő előtt felkelnie: Botcsik Imrének, a borbélynak. Ő volt a nagy irígyelt, az örvezető úr csicskása. Felöltözve, megvetett ágygal várta reggelenként, hogy Ökör Péter örvezető úr felkeljen. Aztán megvetette a szobaparancsnok úr ágyát és lekefélte ruháját — ez volt reggel a dolga. Az örvezető cipőjét például már nem kellett megpucolnia. Ilyen volt a rend, az évtizedes tradíció a gyalogezredben. Így tanulta Ökör is az elődjétől. Így:

Kihúzta a sarokban lévő vaságya alól a lábáját, feltette rá előbb a jobblábát és elkiáltotta magát:

— Keféve egy, hozzám!

Harmincegy kéz hagyta abba egy szemrebbenés alatt a lepedők és pokrócok bonyolult hajtogatását, ropogva csapódtak ki a ládafedelek és örült versengés indult a kefével az örvezető úr bakancsa felé.

Aki odaért elsőnek az pucolta, a többi visszatette a kefét a lábába és gyerünk tovább a hajtogatással.

Mert az sokat jelentett, ki ért oda legelőbb. Ezt már nagyonis megtanulták az ujoncok ez alatt a néhány hét alatt.

És mire a naposok a csajkákat hozták, addigra már egyszer, aznap először, alaposan megizzadt a katona.

De ma mégis az a csodálatosképpen kiírthatatlan élet mosolygott a szemek mögül.

A kétgyermekes Láda szó nélkül elnézte a szeplős Kovácsnak, hogy az a nagy kapkodásban elcserélte ballábas bakancsát. A szótlan írnoknak is sarkosabbra sikerült az ágya széle. Juhász György, a kismövésű, nyisz-

lett önkéntes maszatos képe vigyorog. Botcsik borbély kezében hallatlan sebességgel mozog a kefe a szobaparancsnok úr zubbonyán.

Vasárnap reggel van ma és ott áldogálnak, ülnek vagy guggolnak már kosaraik mögött a kaszárnyával szemben a járdán a látogatók. Hajnalban érkeztek meg a vonatok.

És ma nincs kivonulás. Reggeli után Ökör Péter őrvezető kiadja a parancsot.

— A foglalkozás tárgya, ecsém, puskapucolás. Utána puskavizsga. Amelliknek piszkos lesz a puskája, ecsém, az már üzenhet is a napostól, mehet vissza a látogató. Százszor biztos, le nem megy hozzá az udvarra... Különbben csak a hiányzik, hogy ez a szoba gyengébb legyen a többiné. Ne is mondjam, ecsém, díszebéd lesz, délután pedig csuklógyakorlatok a folyosón... Paraj László törzsőrmester úr tartya a puskavizsgát...

Előkerülnek a puskaszinórok, a zsr, behozza a katona a puskát a folyosóról és megkezdődik a pucolás.

A zsimórt a közepe táján szétfejt, belekötí a rongyot, bezsírozza gyengén, a zsinór egyik végét az ágy széléhez köti, a másikon áthúzza a puska csővét, szétveti a lábát, nekiáll, bal kézben a madzag vége, jobban a puska és húzd, oda-vissza, oda-vissza. Nem könnyű dolog ez. A rongy igen csak beleszorul. De, ha könnyen megy, kisebb a rongy, nem ér semmit... A cső lassan átmelegszik. A katonáról csorog a veríték. A szüle a kaszárnyával szemben guggol a kosár mögött. Az egyik fiatal anya karján felébred a takaró- és párnagomolyag és éktelen sírásba kezd. Ökör Péter őrvezető a másik szobaparancsnokkal beszélget, halkán nevetgélnek. A folyosóról a napos hangja hallatszik: »Törzsőrmester úr alázatosan jelentkezem, mint napostizedes.« Láda János kihúzza a zsimórt a puskából és az ablak felé tartva belenéz a csőbe. Az öreg mannlicher vont csővének belsején végigcsillan a napfény. Csak a cső elején azok a pontocskák ne volnának! Rozsdalyukak. Láda megigazítja a rongyot a zsinór közepén, letörli ingujjal a homlokát, nekiáll és folytatja a műveletet. Megírta az asszony, hogy ma eljön. És minden érzékével érzi, ha nem is látta: eljött. Ott van valahol lent az utcán. Láda még nem látta egyhónapos kisiát... Gyorsabban mozognak a karok. Kesernyés izzadságszag úszik a levegőben. Lent a kapunál az ügyeletes altiszt átszól a másik oldalra a látogatóknak: »bejöhetnek«. A látogatósereg beözönlik a kapun. Megállnak a kaszárnya épületének egyik beszögelésében. A tekintetek óvatosan sorra az ablakokat kémlelik. Egy fiatal anya gyermekkel a karján fel és alá sétál, dajkálja a csöppséget. Paraj László törzsőrmester pedig kiadja a parancsot: a század puskával a folyosón sorakozzon.

Megkezdődik a puskavizsga.

Kettős rendekben áll a század.

December elején tartunk, hideg az idő és a kiizzadt katona gallérja alól egyenletesen száll fel a pára.

A törzsőrmester odalép az elsőhöz.

Az kiemeli a závarzatot és átadja neki a puskát.

A törzsőrmester felemeli. Belenéz a csőbe. Felkattantja a hátsó irányzékot. Megfordítja a puskát. Nyujtja vissza és — tovább lép.

Nem, úgy látszik nem szól már semmit. Az első megúsza a dolgot.

Láda Jánosnak a torkában dobog a szíve.

Botcsik, a borbély sápadtabb, mint szokott.

A hallgatag írnok kinéz a folyosó ablakon. Két fodros felhőfióka kergeti egymást az égen. Már-már utóléri a kisebb a nagyobbat, de az ismét egerutat nyer. Játsszanak. Sápadtan mosolyog nekik a napsugár. És nem érti az írnok, miért ragaszkodik ez a nyavalyás ember annyira ehhez az élethez, ha már egyszer nem lehet ember.

Juhász, az önkéntes az első sor végén, úgy érzi megfullad. Nincs elég levegő ezen a keskeny folyosón. Bár megszívhatná legalább úgy istenigazából az orrát.

Kovács szeplős arca feltűnően vörös.

A mindig agyusztáltruhás raktáros a törzsőrmester mögött halad Ökör Péter örvezetővel együtt.

Most Láda nyújtja puskáját.

A törzsőrmester belenéz a csöbe.

Láda csalhatatlan bizonyossággal érzi, a törzsőrmester tovább tartja kezében a puskát, mint az előbb.

Paraj László törzsőrmester most a tusa felől néz bele a csöbe. Megfordította a puskát!

Láda megállapítja magában, hogy igen hiányosan építették meg ezt az embert. Azon a két aránylag kicsiny talpon áll ez a hosszú tákolmány. Ha még szétrakja az ember a lábát, valahogy csak tudja tartani az egyensúlyt. De így, összetett zoknival, ahogyan itt mondani szokás, és kidüllesztett mellel, behúzott hassal, feltartott fejjel, vigyázzbamerevedett nyakkal? Vagy ez a folyosó mozog?

Láda szédül.

A törzsőrmester újra visszafordítja a puskát. Hangja rumszagú és rekedtes:

— Csupa gané.

Ládából a kétségbeesés hadarja a szavakat:

— Törzsőrmester úr alázatosan jelentem én pucótam. Egisz délelőtt pucótam, törzsőrmester úr. Mindennap pucolom...

A törzsőrmester csak most kattantja vissza a hátsó irányzékot.

— Pucútdad ám az opád istenit, de nem ezt a puskát.

Láda rettenetesen izzad.

A törzsőrmester átadja a puskát Ökör Péter örvezetőnek. És tovább lép:

— Különben minek puculod. Ne pucúdd, csak tiszta lögyön... Node lősz időd pucúni estig. Indulj!

És már ordít:

— Mit bámúsz rám, mint a falu bikája?!

A következő puskát nézi, onnan dörmögi vissza:

— Az opja istenit nekije... Aztán még le szeretne mönni az udvarra, a nyovolyás...

Láda tudja a rendét. Kilép és a sarokban megkezdi a fedezést. Vigyázzállásban vágja magát a földhöz, csak kezével fogja fel az esést, úgy hasonfekve a nadrág oldalán lévő varrásra helyezi két kezét, majd felugrik, ismét a nadrág varrására mindkét kéz, aztán megint vissza a földre. Szuronya nagyokat csörren a cementpadlón.

Kovács ugyanerre a sorsra jut.

Lent az udvarban mozgolódás támad a látogatók között. Az egyik ajtón két alak imbolyog elő. Hatalmas, vagy négy számmal nagyobb felperdült-orrú balkancs viszi előbbre őket, ruhájuk csupa folt, kopaszok és szétálló füleik kétségbeesetten tiltakoznak a nagy sapka nyomása ellen.

Az egyik feketekendős szüle felsír:

— Szent isten, alig ismerni rád, édes fiam! Mi történt veled? Azt hittem már, sohasem látlak többé...

Csoportosan, ahogyan a századokban befejeződik a puskavizsga, jönnek lefelé az újoncok.

És nyelik a könnyeket szaporán. Pedig, jaj, de belezokognák ezekbe a fekete kendőkbe ennek a hat hétnek minden sírását! De sokan vannak itt, szégyellenék nagyon. Ha mégis előbújik néhány könnycsepp, letörlik gyorsan, hogy senki se lássa.

És felelgetni is kell, hogy, hol vannak a többiek:

— Nem jöhet le a János. Nem volt tiszta a puskája.

A látogatók nem értik, miről van szó:

— Mi nem volt tiszta?

És érthetetlenül ismétlik magukban, maguknak: »a puskája nem volt tiszta, a puskája nem volt tiszta...«

Öt perccel tizenkettő előtt ért le Láda János az udvarra. Jóformán csak annyi ideje maradt, hogy megölelje az asszonyt, úgy, gyerekestül együtt, hogy megnézzze a gyereket.

Másfél óráig verte magát előzőleg a cementhez. Közben zokogott megint, mint éjjel szokott, amitől a szóftlan írnok nem tud aludni: És egy szót kergettek csak gondolatai körbe-körbe: miért, miért, miért... Ökör Péter örvezető végül mégis lezavarta az udvarra. Négyesével ugrotta a lépcsőket és alig hallotta a szobaparancsnok szavát:

— Tűnjön el a szemem elől. Nem birom látni az ilyen semmiembert...

Pontosan tizenkét óraker végetért a látogatási idő.

Ahogy ott sétált most fel és alá a kastély bejárata előtt a júliusvégi estében és kihallotta a törzsörmester nevetését az irodából, jólesően vette tudomásul, hogy sokkal jobb itt, falun. Annál is inkább, mert ez a falúvég olyan, akárcsak a pacséri. És nem sokat törődött vele, hogy miért van ez így, miért nem bántják úgy őket. Az a fő, hogy így van.

Ezzel szemben törődött vele például a beszerző tizedes. Az volt a véleménye, hogy ezt a félelem okozza. A tiszték és az altiszték attól tartanak, hogy az ezredet kivezénylik a frontra és ott könnyen megárthat az ember fiának egy eltévedt golyó.

A komolyszemű írnok, aki minden éjjel, amikor a két napos váltotta egymást, pontban éjfélkor, felcsavarta a rádiót a századirodában és idegen rádióállomások híreit hallgatta, hogy reggel továbbadhassa a szakácsnak, aki aztán szintén továbbadta, ahogyan mondani szokta az »értelmesebbjének« — nem adott egészen igazat a beszerző tizedesnek.

Köztudomású — magyarázta, hogy a fronton is naponta csuklóztatják reggelenként a századot, bárhol is legyen. Sőt: órákhosszat csináltatják a »puskával tisztelgjen«-et is, ugyanúgy, mint itt, a foglalkozáson. Nem hiszed? Pedig így van. Talán sajátmaguk megnyugtatóására, hogy lássák: nem lehet itt baj. És írják a jelentést, hogy a »legénység fegyelmezett,

hangulata kielégítő». Végül aztán ők maguk is elhiszik, hogy így van. Most felengedett egy kissé a fegyelem, ennyi az egész. Szokott ez így néha. De lesz ennek még bőjtje is.

A szeplős Kovács úgy vélte, hogy ez a szélcsend bizonyos mértékig természetes. Másodéves katonák ők már nagyobbrészt, nem lehet úgy bánni velük, mint az újoncokkal. És azt bánta csak, hogy most — azt mondják — őszre nem kap a század újoncokat. Hű, de megtanítaná őket keztyűbe dudálni! Százszorosan visszaadná nekik mindazt, amit ő kapott annakidején. Kovács oktató úr — már mint ő — tanítaná most a pofozást. Mert nem is ember az, aki nem tudja, milyen az újoncélet.

A többiek bólogattak.

Megvolt a vacsora, erősen esteledett már. Láda az őrségen lassan számlálta a perceket; az írnokot és a beszerző tizedest az irodában szórakoztatta művészetével a törzsőrmester, Kovács és a többiek ott ültek az udvaron, a régi nagy parkot nézték és beszélgettek. Botcsik, a borbély fényképeket szedett elő, végig mutatta mindnek. Koszorúslegény volt éppen előző héten, ahogy bevonult. Juhász, az önkéntes, levelet körmölt. A beérett tavasz illatozott a faluban.

Akkor egyszerre lekiált a napos:

— Sorakozó!

Mi a ménkű lehet ez?

De a jó katona nem sokat csodálkozik és főleg nem sokat gondolkodik a dolgok felett.

Egy-kettőre zubbonyosan, álliggomboltam, úgyhogy a gombokon felfelé van a Szent Korona keresztje, fénylő bakancsokkal, örvezetösen és törzsőrmesteresen együtt áll kettős rendekben a század.

Szalvai százados lép ki az épületből. Bilgeri-csizma, lovaglónadrág, lovaglókorbács, jólszabott zubbony, friss borotválkozás, simára fésült haj néz farkaszemet a századdal.

Aztán megszólal. Hangja vésztijszó:

— Ki jött be tegnap este takarodó után?

Csend.

Mostanában elég gyakran előfordult az ilyesmi. Mindenki tudja, hogy a szeplős Kovács például bejáratos a pékhez. Nagyfenekű lánya és mindig friss, ropogós kenyere van a péknek. Kovács naponta szerez néhány veknit.

Botcsik, a borbély a lovászokhoz jár esténként borozgatni. A lovászok kint laknak a faluban. Krumplipaprikást főznek az istállóadó nyárikonyhájában és elbeszélgetnek: hej, csak még egyszer megérnék, hogy úgy, szabadon, amerre akarnak, végigsétálhassanak a falu utcáin...

Eleg gyakran kijárnak a faluba Ökör örvezetőék is, a tisztések. Igaz, senki nem tudja hová, dehát lány, meg özvegyasszony, sok van a faluban. Hogy azokról a hadiözvegyekről ne is beszéljünk, kiknek a férjük katona. Utóvégre ki kell segíteni egymást. A bajtársiasság, az bajtársiaság...

Ha elkapták az illetőt, hogy kilenc óra után jött be a körletbe, hát legfeljebb kihallgatásra ment másnap. Odakent vagy két irtózatos pofont neki a százados a sisak alá, egy heti laktanyafogságot kapott, — aztán kész. Itt már azt is ki lehetett bírni könnyebben, mint bent, a laktanyában, ahol a délutáni bevonulás után, este hattól kilencig, minden öt perc-

bén »laktanyafogságost« fúvatott a kürtössel az ügyeletes tiszthelyettes, aztán hol téli, hol nyári menetöltözetben kellett nála jelentkezni, hol meg tetőtől-talpig levetkőztette a szerencsétlent, felszerelését bele a pokrócba, a pokrócot a hátára és így futott versenyt a katona körös-körül a lakta-nyaudvaron. Mert ilyen ügyeletkor nagyon unatkozott a tiszthelyettes.

Csend.

A százados hátratett kezében egyenletesen mozog a lovaglókorbács.

— Mi az? Nem jelentkezik az illető? Paraj törzsőrmester! Tartson velük egy kis csuklógyakorlatot...

Paraj tiszteleg.

— Igenis, százados úr.

Kilép a század elé, megszokott mozdulattal emel egyet a hasán lógó pisztolytáskára és vezényelni készül.

De egy vékonyka hang elébevág:

— Százados úrnak alássan jelentem, én vótam...

Paraj törzsőrmester előbb a hang gazdájára, majd a századosra néz.

Juhász, az önkéntes jelentkezett.

A százados hangja nyugodt:

— Kikötni.

Paraj törzsőrmester Ökör örvezetőre néz. Az szó nélkül kiugrik a sorból, szalad a kötélért.

Szalvai százados megfordul. Az ablak tükrében megnézi magát. Két ráncot igazít el zubbonyán, majd úgy, hátratett kezekkel, a lovaglókorbácsot egyenletesen mozgatva, bemegy az épületbe. Arra gondol, hogy a patikus özvegyének milyen forró volt a keze, amikor délután elbúcsúztak. Még mindig többet ér az az asszony, mint a lánya. Nohogy az sem éppen megvetni való...

Az udvaron már elnyelte az est az önkéntes állati vonítását. Utóbb már csak borzalmasakat nyögött:

— Szááázadoos úr... alááázatoosan... szááázadoos úr... alááaza-toosan...

A nyiszlett emberke kezével hátra és összekötve lógott a fán, lábujj-hegye éppen, csakhogy érte a földet. Alatta víztócsa feketéllett.

Aztán elvesztette eszméletét.

A napos köpött egyet.

— Akárcsak egy banda siratóasszony...

Nyujtott, lassú léptekkel indult a vödörért. Telihozta vízzel, meglóbálta kétszer és végigöntötte Juhász György honvédönkéntest.

A század közben lepihent.

A beszerző tizedes, mielőtt elaludt volna, az írnök szavaira gondolt. Azt mondta délben: nincs már sok hátra. Legfeljebb néhány hónap és Halfalvi Haller Balázs ezrede, mintha sohasem lett volna. Nem barátom, a harchoz nem elég a fegyver. Igaz, hozzátette azt is, mit gondolsz, különben nem mindegy az embernek minden holnap reggel, mi történt veled tegnap... Néha olyan szépen biztatón, néha meg olyan furcsán beszél az írnök...

Botcsik, a borbély az egyik legénységi szobában beretválta a törzsőrmestert. A fel-fel böffenő rumot irigyelte csak belőle. Mert cigarettát még csak kapott valahogy, amiért borotvált. De a pénz! Borra nem igen

jut. A multkor elemelt egy saroglyát a lovászoktól és eladta. De mi az. Mikor elfogyott az már...

Kovács elhatározta, hogy egyelőre a fenébe hagyja a pék lányát. Úgy sem nézi jó szemmel az ügyet az a vén anyja. Igaz, oda akkor a ropogos friss kenyérnek is. Nem lesz az így jó. Inkább, ha legközelebb kijut, beadja a vén banyának a maszlagot, hogy elveszi a lányát. Úgy se látja többé se hírét, se hamvát ennek a falunak, ha egyszer felszedi sátorfáját a század...

A kétgyermekes Láda János rendületlenül taposta az őrséget a kastély bejárata előtt. És szidta ő is az önkéntest. A fene, hogy enné meg a nyavalyását. Kellett neki katonaság idő előtt! Majd arra gondolt nagy megelégedéssel, hogy bab van vacsorára. Nagyon szerette a babot. Úgy teleette ilyenkor magát, hogy vagy két lyukkal kellett küljebb kapcsolnia a derékszíjat... De jönnie kell már a váltásnak. A templom órája elütötte a kilencet.

Megállt hát és hallgatózott.

De csak a fák mozogtak ide-oda, mintha fejüket csóválták volna és hirtelen szél csattant valahol az éjszakában.